

KUJDES! MOS DËMTO BARKODIN

BARKODI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS
AGJENCIA QENDRORE E VLERËSIMIT TË ARRITJEVE TË NXËNËSVE

PROVIMI I MATURËS SHTETËRORE 2009

SESIONI I

(I DETYRUAR)

VARIANTI A

E martë, 2 qershor 2009

Ora 10.00

Lënda: Letërsi dhe Gjuhë shqipe
Shkolla e mesme e gjuhëve të huaja

Udhëzime për nxënësin

Testi është i ndarë në dy pjesë: në prozë dhe në tragjedi.

Testi në total ka **25 pyetje**.

Në të dy pjesët ka kërkesa me **zgjedhje** dhe me **zhvillim**. Në kërkesat me zgjedhje rrethoni **vetëm** shkronjën përbri përgjigjes së saktë, ndërsa për kërkesat me zhvillim është dhënë hapësira e nevojshme për të shkruar përgjigjen.

Koha për zhvillimin e kërkesave të testit është **2 orë e 30 minuta**.

Pikët për secilën kërkesë janë dhënë përbri saj.

Për përdorim nga komisioni i vlerësimit

Kërkesa	1	2	3	4	5	6	7	8	9a	9b	10a	10b	11a	11b
Pikët														
Kërkesa	12	13	14	15	16	17	18	19a	19b	20a	20b	21a	21b	22
Pikët														
Kërkesa	23	24	25a	25b	25c	25d								
Pikët														

Totali i pikëve

KOMISIONI I VLERËSIMIT

1.....Anëtar

2.....Anëtar

PJESA I**Mitrush KUTELI****Vjeshta e Xheladin Beut (fragment)**

Xheladin beu mbeti vetëm. Tha të dilte në ballkon, të pinte “kahven”, po e ktheu mendjen e i ra rrotull odës, qëndroi një çast përpara pasqyrës sa një derë, u shikua e nuk e njohu veten: nga pasqyra e vështronte një burrë tjetër me ca sy të skuqur, të kërcyer, me një grykë të shfryrë e të varur si ato laprat e misëroikut, me ballin brazda-brazda. Aty-këtu, nëpër mustaqet e kreshpëruara, i dukeshin fije argjendi. Vetëm nën hundë, ku ndaheshin më dysh shtëllunga, i kish pak si të zverdhura nga tymi i duhanit, tamam si ca qime përçi plak.

A mos e kish fajin pasqyra?

Jo pasqyra e ndritur, me yll e hënë të bardhë në cep, s’kish asnjë faj. Fajin e kishin vjetët e shumta që i kish rrojtur e gëzuar si shumë të paktë janë ata që i rrojnë e i gëzojnë, e kishin ahengjet e gjergjeqet e shpeshta ... Sidoqoftë tani, për herë të parë Xheladin beu vuri re se sikur i kish shkuar një damalug nëpër fytyrë. Vajti e u ul përpara një pasqyre tjetër. Po edhe kjo ishte si e para dhe i tregonte një burrë me lapra, breza e sy të skuqur. I ra lehtë festes me gisht dhe e shtyu në majë të kokës tullupane. E ktheu në vend, e vuri mbi sy si ngaherë. Hej, sa zët i kish atë çast ata derra çifçinj që rronin me bukë misri e dhallë, po leshrat i kishin si pendët e korbit...

- Efnm, u mplake, Xheladin bej...
- Kush foli kështu? U kthye e shikoi përçark. S’kish njeri.

Kish folur vetë beu. Këtë zakon kish kohë që e kish filluar dhe po e shtonte dita - ditës: fliste e përgjigjej vetë. Njerëzit e tij të afërm e dinin, po bënë sikur s’dëgjonin, sikur s’vinin re kur çuquriste kot më kot nëpër mustaqet, që i ngriheshin dhe i uleshin. Domosdo, ata e dinin fjalën e moçme: “Beu edhe gomar të bëhet mos i hip”.
Dhe përsëri.

- U mplake, u mplake...ike...

Dhe i vozitën mornica të ftohta nëpër trup, jo për kohën që i kish shkuar, po për atë që do të vinte pasandaj. Ja nëpër qytet e fshatra zunë të rriten çupa të reja. Aty më parë i shihje pragjeve e udhës, nëpër pluhur, të dregosura, të qurrosura, të palara, kurse tani s’i sheh? Kujt do t’i mbetet mjalti i zogjve, rrushi i ëmbël, tërë pemët e çifligjeve? Xheladin beu po mplakej. Xheladin beu ish mplakur ... Mendja zuri t’i qerthullohej, sa ment ra poshtë në sixhade. Bëri ca çape e ndenji në cep të divanit.

- Po pas pleqërie? – pyeti.

Dhe u përgjigj vetë.

- Pas pleqërie efnm? Ti e di: varri...

*Për pyetjet 1-7 rrethoni **vetëm** shkronjën që i përgjigjet alternativës së saktë.*

1. Përshtypja që krijon autori, në pjesën e dhënë më sipër, është:

- A) Xheladin beu ka një nam të keq.
- B) Xheladin beu bie pre e pasionit të tij.
- C) Xheladin beut plakja nuk i shkakton asnjë emocion.
- D) Xheladin beu po plakët në mënyrë të shëmtuar.

1 pikë

2. Xheladin beu nuk ndihet mirë, sepse:

1 pikë

- A) njerëzit kanë filluar të mos i binden më.
- B) e ndien plakjen e pashmangshme.
- C) ka frikë se mos mbetet vetëm.
- D) vuan nga një sëmundje e pashërueshme.

3. Asnjë nga të afërmit e beut nuk i thotë asgjë atij në lidhje me çrregullimin mendor që po e pushton, sepse:

1 pikë

- A) është tabu të flasësh për këto gjëra.
- B) kanë frikë nga egërsia e tij.
- C) në fisin e tyre kjo është një gjë normale.
- D) nuk duan ta lëndojnë duke ia treguar.

4. Peshën më të madhe të këtij fragmenti e ka shprehja:

1 pikë

- A) mbeti vetëm.
- B) fliste e përgjigjej vetë.
- C) nuk njohu veten.
- D) u mplake...ike...

5. Cila nga alternativat e mëposhtme është karakteristikë e ligjërimit popullor?

1 pikë

- A) Njerëzit e tij të afërm e dinin, po bënë sikur s'dëgjonin.
- B) Këtë zakon kish kohë që e kish filluar dhe po e shtonte dita - ditës.
- C) Fajin e kishin vjetët e shumta që i kish rrojtur e gëzuar si shumë të paktë janë ata që i rrojnë dhe i gëzojnë.
- D) ...po e ktheu mendjen e i ra rrotull odës, qëndroi një çast përpara pasqyrës sa një derë, u shikua e nuk e njohu veten.

6. Shprehja *mendja zuri t'i qerthullohej* ka kuptimin:

1 pikë

- A) mendja po i ndriçohej.
- B) mendja po i vinte rrotull.
- C) mendja po i errësohej.
- D) mendja po i kthjellohej.

7. Figura e metaforës është përdorur në alternativën:

1 pikë

- A) Dhe i vozitën mornica të ftohta nëpër trup.
- B) ... tamam si ca qime përçi plak.
- C) Ja nëpër qytet e fshatra zunë të rriten çupa të reja.
- D) Xheladin beu po mplakej.

8. Argumentoni si lidhet titulli i kësaj novele me përmbajtjen e këtij fragmenti? 2 pikë

9.

a) Xheladin beu, në një moment, ndodhet përpara pasqyrës. Çfarë të vërtete i zbulon ajo?

1 pikë

b) Ç'gjendje shpirtërore i shkakton ky ballafaqim? Identifikoni dy detaje (fjalë ose shprehje) që zbulojnë thelbin e kësaj gjendjeje.

3 pikë**10.**

a) Mënyra se si bëhet portretizimi i beut nga ana e autorit, shpesh është ironike.

Cilat janë mjetet artistike që krijojnë ironinë? Gjeni dy prej tyre, duke i shoqëruar me ilustrimet përkatëse.

2 pikë

b) Çfarë ndjesie ju zgjon një mënyrë e tillë portretizimi?

1 pikë**11.**

a) Në paragrafin e fundit, Xheladin beun nuk e shqetëson ajo që ka kaluar, por e ardhmja që do të vijë. Pse?

1 pikë

b) Shpjegoni arsyen pse autori, pikërisht në këtë moment, ofron imazhin e vajzave të reja dhe natyrës së pasur.

2 pikë

12. Si do ta interpretonit mbylljen e këtij fragmenti: “*Pas pleqërie efnm? Ti e di: varri...*”?

2 pikë

PJESA II**ESKILI****Koeforet (fragment)****KLITEMNESTRA**

Ç'ke që thërret, që ngre shtëpinë në këmbë?

SHËRBËTORI

Të vdekurit u ngritën e vranë të gjallët.

KLITEMNESTRA

O tmerr! E mora vesh se ç' do të thuash:
Siç vramë me dredhi, ashtu do të vritemi!
Më jepni shpejt pra shpatën me dy presa,
Të shohim do të vras, a do të më vrasin,
Meqenëse gjer këtu më solli i trishti fat.

*(Ajo drejtohet nga porta qendrore që hapet
befas. Prej saj del Oresti me shpatë në dorë.
Piladi është pas tij. Shërbëtori ikën me vrap)*

ORESTI

Ty të kërkoj. Se ky e lau hesapin.

KLITEMNESTRA

Mjera unë, Egisti im, të vranë, i dashur!

ORESTI

E do akoma? Pranë tij pra shko.
Në varr përbri e vdekur rri besnike.

*(Ngre shpatën, Klitemnestra i bie në gjunjë
dhe zbulon gjirin.)*

KLITEMNESTRA

Ndalo, o bir, nderoje këtë gj
Përmbi të cilin gjumi shpesh të zu
Tek qumështin që ty të rriti, thithje.
(Oresti ul shpatën)

ORESTI

Ç' të bëj Pilad? A vritet vallë nëna?

PILADI

Harrove ç'parathënma bëri Febi,
Këshillën e Pitosë dhe betimet,
Dëgjomë, gjithë njerëzit mund t'i bësh
Armiq, por kurr' armiq mos bëj hyjnitë.

ORESTI

Ti ke të drejtë. Ty do të dëgjoj.
(Klitemnestrës)
Më ndiq, pranë tij unë dua të të ther.
Sa ishte gjallë, atë ti veç pëlqeve
Në vend të atit tim, ahëre shko

Me të edhe në vdekje. Është ai
Që deshe, një hero ndërsa urreje.

KLITEMNESTRA

Të kam ushqyer. Me ty dua të plakem.

ORESTI

Të rrosh me mua, vrasëse e babait?

KLITEMNESTRA

Kështu nga Fati që e shkruar, bir.

ORESTI

Nga Fati pra dhe fundi yt është shkruar.

KLITEMNESTRA

S'i trembesh, bir, mallkimit të një nëne?

ORESTI

Një nënë që në mjerim e flaku të birin.

KLITEMNESTRA

Të kam dërguar në shtëpi të miqve.

ORESTI

Dy herë më shite mua, një qytetar të lirë.

KLITEMNESTRA

Ç' fitim un' paskam pasur nga kjo shitje?

ORESTI

Kam turp të them fitimin e urreyer.

KLITEMNESTRA

E thuaj. Po dhe ati yt pat faj.

ORESTI

Mos përgojo heroin, ti që rrije
E shtrirë në shtëpi, ndërsa ai luftonte.

KLITEMNESTRA

Bir, gruaja larg burrit s'e ka të lehtë.

ORESTI

Me djersë të burrit në shtëpi ushqehet.

KLITEMNESTRA

Vërtet kërkon, o bir, të vrasësh nënën?

ORESTI

Nuk të vras unë, ti veten vetë ke vrarë.

KLITEMNESTRA

Hap sytë, se gjaku i nënës të zë rëndshëm.

ORESTI

Po gjakut të babait, që më thërret, ç't'i bëj?

KLITEMNESTRA

Ah, qenke shurdh si varri! Më kot lutem!

ORESTI

Fati tim eti të dënoi me vdekje.

KLITEMNESTRA

Një gjarpër paskam lindur e paskam rritur.

ORESTI

E kobshmja ëndërr e vërtetë po del.
Një burrë vrave, vdis pra nga një bir.
(E zvarrit nënën në pallat)

Për fatin e të dyve qaj tani.
Por meqë ky radhën e vrasjes mbylli
Me të është zemra ime dhe uroj
Që të mos shuhet kurrë syri i shtëpisë.

Për pyetjet 13-18 rrethoni **vetëm** shkronjën që i përgjigjet alternativës së saktë.

13. Në këtë tragjedi konflikti tragjik zhvillohet:

1 pikë

- A) brenda familjes mbretërore.
- B) midis familjes mbretërore dhe qytetarëve.
- C) midis familjes mbretërore dhe perëndive.
- D) midis dy mbretërive fqinje.

14. Orest i është kthyer nga mërgimi, sepse:

1 pikë

- A) do të ndajë Klitemnestrën nga Egisti.
- B) do të vizitojë varrin e të atit.
- C) do të marrë motrën me vete.
- D) do të marrë gjakun e babait.

15. Ajo çfarë uron Orest i në vargjet e fundit të këtij fragmenti, është:

1 pikë

- A) që të vendoset e drejta në këtë shtëpi.
- B) që shpirti i të vdekurve të prehet në paqe.
- C) që jeta e kësaj shtëpie të mos shuhet.
- D) që kjo shtëpi të mbrohet nga perënditë që këtej e tutje.

16. Në cilën prej alternativave të mëposhtme shfaqet toni urdhërues?

1 pikë

- A) Ty do të dëgjoj.
- B) Me ty dua të plakem.
- C) Pranë tij pra shko.
- D) Fati tim eti të dënoi me vdekje.

17. Vargu “Të vdekurit u ngritën e vranë të gjallët” nënkupton:

1 pikë

- A) fantazmat janë ngritur e po hakmerren.
- B) perënditë janë kthyer për të vranë.
- C) në pallat ka plasur rrëmuja dhe vrasja.
- D) disa njerëz të panjohur po vrasin këdo që u del përpara.

18. Dialogu midis Orestit dhe Klitemnestrës karakterizohet nga fjali të shkurtra.

Arsyeja e këtij përdorimi është:

1 pikë

- A) rritja e tensionit dramatik.
 B) theksimi i karakterit të rrëmbyer të Orestit.
 C) shtimi i muzikalitetit të vargut.
 D) krijimi i përshtypjes së lojës së fjalëve.

19. Gjendja shpirtërore e Orestit para vrasjes shfaqet e dyzuar. Cilat janë arsyet e këtij dyzimi? Mbështeteni mendimin tuaj me nga një ilustrim për secilin rast.

a) arsyet: _____

2 pikë

_____

b) ilustrimet: _____

2 pikë

_____

20. Gjeni një nga motivet kryesore të tragjedisë në këtë pjesë. Ilustrojeni atë me vargjet përkatëse.

a) motivi: _____

1 pikë

b) ilustrimi: _____

1 pikë

_____

21.

a) Ç'imazh përpiqet të krijojë Klitemnestra për ta ndaluar Orestin që ta vrasë? 1 pikë

_____

b) Identifikoni një argument që ajo përdor, për të justifikuar veten përpara Orestit për krimin e kryer dikur.

1 pikë

_____

22. Cila është e veçanta e ndërtimit të këtij vargu: “E kobshmja ëndërr e vërtetë po del”?

Shpjegoni arsyen e këtij përdorimi.

2 pikë

a) _____

b) _____

23. Fjala *Fati* përsëritet disa herë gjatë dialogut. Shpjegoni se si shfaqet mendësia e grekëve të lashtë në lidhje me fatin, përmes kësaj vepre të tragjedianit të madh.

2 pikë

_____

_____

24. Portretizimi i Klitemnestrës realizohet përmes ligjërit të Orestit.

Ç'cilësi të karakterit të saj theksohen dhe pse?

3 pikë

_____

_____

